

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ У СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Ящук Т. А.,

викладач,

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

В умовах розвитку ринкової економіки все більшою мірою розширюється застосування ринкових механізмів. Це призводить до ускладнення управління закладами освіти, оскільки усі вони зараз, незалежно від обсягу їх діяльності, покликані вирішувати не тільки освітні та виховні завдання, але й правові, технологічні, майнові, земельні, економічні, фінансові питання, тобто все, що характерно для юридичних осіб, некомерційних організацій.

Науковці стверджують, що сучасний керівник навчального закладу повинен мати необхідний рівень знань у сфері фінансово-економічної діяльності. Так, Маслов В.І. наголошує на необхідності формування знань щодо економічних основ управління, зміцнення навчально-матеріальної бази, видів і порядку здійснення матеріального і морального стимулювання колективу; вмінь контролювати фінансово-господарську діяльність та розробляти нові управлінські рішення на основі аналізу підсумкової інформації [1, с.126].

Сльникова Г.В. вказує на потребу формування та розвитку у керівника закладу вищої освіти знань та вмінь з фінансово-економічної діяльності, а результуючою компетентністю блоку спеціально-фахових компетентностей є позитивна динаміка змін фінансово-економічного розвитку вищого навчального закладу [2].

Проведене в Університеті менеджменту освіти НАПН України у групах магістерської підготовки спеціальності 8.18010020 «Управління навчальним закладом» та на курсах підвищення кваліфікації керівників професійно-технічної і вищої освіти дослідження показало, що респонденти розуміють значущість фінансово-економічної компетентності у професійній управлінській діяльності. При цьому серед головних знань та вмінь ними виокремлено: призначення, мету та специфіку фінансово-економічного управління навчальними закладами; організацію фінансово-економічної роботи; оцінку різних джерел фінансування навчальних закладів; порівняльну характеристику напрямів фінансового управління державних та недержавних закладів освіти; аналіз та вирішення ситуаційних завдань із прогнозування фінансового стану навчального закладу, оптимального

поєднання доходів і витрат; зміст та послідовність здійснення фінансового планування; вибір та обґрунтування фінансової стратегії розвитку закладу освіти в сучасних умовах; особливості функціонування ринку освітніх послуг [3].

Отже, на сучасному етапі велика роль належить системі фінансового менеджменту, у полі зору якої знаходяться як доходи, так і витрати закладів вищої освіти. Її головною метою є максимізація фінансового благополуччя за умови мінімального ризику як в поточному, так і в майбутньому періоді.

Найважливішим напрямком державного регулювання доходів вузів є бюджетне фінансування, яке здійснюється у розрахунку на одного студента, що навчається на бюджетній основі. Це призводить до суттєвої диференціації обсягу фінансування, і ставить університети у нерівні економічні умови. До того ж обсяг державного фінансування в умовах обмеженості бюджетних коштів обумовлює невідповідність між потребами у грошових ресурсах та їх реальним надходженням.

Разом з тим, деяке збільшення витрат бюджету на вищу освіту і скорочення чисельності студентів, що навчаються за рахунок державних коштів, характеризують зростання витрат на навчання на одного студента. Проте збільшення обсягів фінансування вищої освіти не призвело до збільшення задоволеності реального сектора економіки випускниками вузів і збільшення частки випускників, які працевлаштувалися за фахом. Це характеризує неефективне використання бюджетних коштів та потребує впровадження механізмів підвищення ефективності бюджетних витрат.

Проблеми фінансового забезпечення освітньої діяльності протягом останніх десятиріч заклади вищої освіти намагаються вирішити за рахунок позабюджетних джерел. Навчання студентів на платній основі в сучасних умовах є для державних вузів важливим джерелом надходження коштів. Однак одна із найважливіших функцій фінансового менеджменту – генерування доходів регулюється державою через систему ліцензованого обсягу студентів конкретних спеціальностей, встановлення жорстких обмежень під час вступу шляхом визначення предметів та необхідної кількості одержаних балів під час ЗНО тощо.

У таких умовах збільшення обсягів надходження грошових коштів може розвиватися лише за рахунок вартісного чинника (збільшення вартості навчання студентів) або за рахунок інших видів діяльності (від додаткової (господарської) діяльності, від оренди або від реалізації в установленому порядку майна (крім нерухомого майна)).

Крім того вищим учбовим закладам рекомендується більшу увагу приділяти таким джерелам залучення додаткового капіталу, яким виступають: формування фонду довготермінового інвестування; організація інфраструктури додаткових супутніх бізнес-освіті послуг (консалтинг, практичні тренінги, дослідження ринку); гранти іноземних організацій; міжнародні організації [4].

Усе це обумовлює низку особливостей у функціонуванні фінансового менеджменту університету:

- особливий правовий статус найважливішого фінансового ресурсу – грошових коштів і майна, отриманого в результаті їх використання;
- вимога здійснювати позабюджетну діяльність, як і бюджетну, відповідно до кошторису доходів і витрат за єдиним планом рахунків з усією пов'язаною з цим специфікою у бухгалтерському обліку та звітності;
- обмеження на оформлення первинних документів, пов'язаних з виконанням кошторисів доходів і видатків, включаючи позабюджетні.

Система бюджетного фінансування вищої освіти повинна стимулювати заклади вищої освіти максимально ефективно використовувати фінансові ресурси та державне майно, підвищуючи якість освітніх послуг, що надаються населенню. Необхідно створити передумови до пошуку нових шляхів удосконалення фінансового менеджменту у навчальних закладах і, особливо, щодо системи фінансового планування, яка є основою управління фінансовими ресурсами ВНЗ, оцінки якості фінансового менеджменту закладу вищої освіти.

Удосконалення системи фінансового менеджменту закладу освіти передбачає реалізацію таких завдань:

- мобілізацію ресурсів вузу на досягнення показників стратегічного планування;
- підвищення якості прийняття управлінських рішень у сфері фінансово-економічної діяльності;
- поліпшення фінансового стану та підвищення фінансової стійкості вузу;
- забезпечення ефективності використання коштів.

Таким чином, організація ефективного функціонування системи фінансового менеджменту обумовлює професійне управління фінансами. Це, у свою чергу, виступає необхідним чинником оптимального використання ресурсів закладів вищої освіти, підвищення їх конкурентоспроможності в умовах конкурентного середовища.

Список використаних джерел:

1. Маслов В. І. Наукові основи та функції процесу управління загальноосвітніми навчальними закладами / В. І. Маслов. – Тернопіль : Астон, 2007. – 134 с.
2. Сльникова Г.В. Компетентнісний підхід до моделювання професійної діяльності керівника ВНЗ [Електронний ресурс] / Г.В. Сльникова // Теорія і методика управління освітою. – 2010. – №4. – Режим доступу: http://archive.nbu.gov.ua/e-journals/ttmuo/2010_4/10elneel.pdf.
3. Зінчук Н. А. Удосконалення змісту системи підготовки керівних кадрів освіти з фінансово-економічних питань [Електронний ресурс] / Н. А. Зінчук. – Режим доступу: [http://file:C:/Users/Admin/Downloads/pspo_2013_39\(3\)_26.pdf](http://file:C:/Users/Admin/Downloads/pspo_2013_39(3)_26.pdf)
4. Колісник М. Фінансовий менеджмент та залучення додаткових коштів у вищих навчальних закладах [Електронний ресурс] / М. Колісник. – Режим доступу: <http://www.management.com.ua/be/be013.html>.

